

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr.3
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.1/3 din 30 ianuarie 2015*

CURRICULUM
la disciplina

„CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR”

(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTOR:

*Anatolie DONCIU,
doctor, conf. univ.,
președinte al Comisiei Naționale de Integritate
Vladimir HOLBAN
formator INJ, procuror în demisie*

AVIZAT
Mariana PITIC, șef al Direcției instruire și cercetare

CHIȘINĂU, 2015

I. PRELIMINARII

Una dintre principalele platforme ale preocupărilor specialiștilor din domeniul dreptului penal este stabilită prin însăși finalitatea legii penale, inclusiv prin apărarea ordinii de drept împotriva faptelor prejudiciabile, care aduc atingere intereselor și libertăților membrilor societății și întregii comunități mondiale. Un rol important în procesul de adaptare a mijloacelor de protecție socială la standardele naționale și internaționale a politicii penale, în raport cu modificarea și evoluția relațiilor sociale, îl joacă teoria calificării infracțiunilor. Calificarea infracțiunii constituie baza aplicării legii penale în practica judiciară, după caz, fundamentul pentru stabilirea pedepsei, liberarea de răspundere și pedeapsă penală, aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical sau educativ.

Oportunitatea predării și însușirii de către audienții Institutului Național al Justiției a cursului specializat „Calificarea infracțiunilor” este extrem de sporită, deoarece viitorii judecători și procurori sunt persoanele care prin comportament ireproșabil, capacități etico-morale deosebite, înalt grad de integritate și probitate, cunoștințe profunde și aptitudini avansate, urmează să aplice corect și uniform prevederile Codului penal în numele legii și pentru binele societății. În acest context prezentul curriculumul reprezintă un document reglator, care determină aspectele practico-metodologice de formare a viitorilor judecători și procurori în vederea asigurării procesului de încadrare juridico-penală a faptelor, pentru a asigura supremația legii și consolidarea statului de drept.

Scopul cursului se canalizează în special pe: valorificarea deplină a potențialului intelectual al audienților, prezentarea practicii judiciare relevante în sensul unei bune asimilări a materiei cursului, formarea abilităților practice necesare viitorilor judecători și procurori, lărgirea orizontului intelectual al acestora. Pentru a atinge aceste deziderate, formatorul va aplica metode moderne și flexibile de formare, care vor favoriza crearea unei ambiante activ-participative, apte de a cultiva însușiri fundamentale unui judecător și procuror, și anume: independență, responsabilitate, creativitate, spirit critic, gândire analitică etc.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

- aprofundarea cunoștințelor în materie de încadrare juridică a infracțiunilor, ținându-se cont de jurisprudența Curții Supreme de Justiție și a altor instanțe;
- aplicarea corectă și uniformă a legislației de specialitate, a altor acte normative, precum și a regulamentelor și codului deontologic;
- interpretarea și aplicarea normelor Codului penal în contextul actelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- realizarea procesului de calificare a infracțiunilor după elementele componente de infracțiune;
- evaluarea și autoevaluarea eficienței organelor de aplicare a legii penale în fiecare etapă a procesului de calificare a infracțiunilor;
- propunerea modalității de eficientizare a regulilor de calificare a infracțiunilor;
- construirea algoritmilor de calificare a infracțiunilor având o incidență sporită în practică;
- evaluarea corectitudinii sau incorectitudinii unor soluții de calificare din practica de urmărire penală și cea judiciară.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:

- definească conceptele teoretice legate de calificarea infracțiunilor;

- utilizeze componența de infracțiune ca instrument al calificării infracțiunii;
- identifice etapele procesului de calificare a infracțiunii;
- identifice elementele componenței de infracțiune care determină calificarea;
- aplice principiile calificării infracțiunilor;
- organizeze metodologic procesul de calificare a infracțiunilor;
- argumenteze necesitatea alegerii și interpretării normei de drept penal;
- clasifice tipurile concurenței normelor penale;
- clasifice tipurile pluralității de infracțiuni, în special a concursului de infracțiuni;
- stabilească legăturile care apar între concurența normelor penale și concursul de infracțiuni
- reevalueze în permanență propriile aptitudini și abilități, acumulate cu prilejul calificării infracțiunilor;
- aplice just și corect normele juridice materiale și procesuale la etapa calificării faptei;
- formeze aptitudini de transpunere a cunoștințelor teoretice, acumulate în cadrul studierii disciplinei, în situații practice;
- argumenteze soluțiile propuse pentru rezolvarea cazurilor practice.
- să efectueze redactarea rechizitorilor și hotărârilor elaborate de procurori și judecători în funcție, în vederea verificării corespunderii acestora cu regulile calificării infracțiunilor.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Calificarea infracțiunilor	Anatolie Donciu Vladimir Holban	II	36	12	24	examen

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Noțiunea și importanța calificării infracțiunilor.	1	2
2.	Procesul și etapele încadrării juridico-penale a infracțiunilor.	1	2
3.	Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni.	2	4
4.	Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre norma generală și norma specială	2	4
5.	Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre două norme speciale	2	2
6.	Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre parte și întreg	2	2
7.	Calificarea infracțiunilor în cazul activității infracționale neconsumate	1	4
8.	Calificarea infracțiunilor săvârșite cu participație	1	4
	TOTAL	12	24

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice/ Resurse logistice	Lucrul individual
Tema 1. Noțiunea și importanța calificării infracțiunilor.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Conceptul calificării infracțiunilor și bazele ei științifice și metodologice.2. Modalități de calificare a infracțiunilor.3. Locul calificării în procesul aplicării normelor penale.4. Principiile de calificare a infracțiunilor. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Definirea conceptului calificării infracțiunilor;2. Determinarea conținutului procesului de calificare a infracțiunilor;3. Evidențierea bazele științifice și metodologice ale procesului de calificare a infracțiunilor;4. Identificarea variațiilor de semne pot fi evidențiate în cazul unei infracțiuni concrete;5. Prezentarea unei scheme de determinare a legăturii semnelor componente de infracțiune cu alte categorii de semne prezente în cazul săvârșirii unei infracțiuni;6. Modalitățile de calificare a infracțiunilor;7. Importanța fiecărei modalități de calificare a infracțiunilor;8. Etapele aplicării normei penale;9. Determinarea locului calificării infracțiunilor în cadrul aplicării normelor penale;10. Argumentarea importanței calificării corecte a infracțiunilor.	<p>Prelegere interactivă, Power Point.</p> <p>Dezbateri, lucru în grup. Tablă flipchart.</p>	<p>Lectura unor acte normative naționale și internaționale și a surselor bibliografice.</p> <p>Pregătirea temei pentru activitate practică. Rezolvarea spețelor.</p>
Tema2. Procesul și etapele încadrării juridico-penale a infracțiunilor.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Esența procesului de calificare a infracțiunilor.2. Alegerea normei penale și etapele sale.3. Etapele procesului de calificare a infracțiunilor. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Tipurile de probleme ce apar în procesul de calificare a infracțiunilor;2. Etapele alegerii normei penale pentru calificare;3. Etapele procesului de calificare a infracțiunilor;4. Identificarea rolului judecătorului și procurorului la diferite etape ale calificării infracțiunilor;5. Realizarea unui plan de calificare a unei infracțiuni care să conțină:<ul style="list-style-type: none">- tipurile de probleme care pot să apară în procesul de calificare a infracțiunilor;- etapele alegerii normei penale;- etapele procesului de calificare a infracțiunilor;	<p>Prelegere. laptop, proiector.</p> <p>Seminar - dezbateri. Studiu de caz. Soluționarea spețelor. Tablă flipchart.</p>	<p>Lectură problematizată.</p> <p>Întocmirea referatelor. Studierea practicii întocmirii unor proiecte de acte relevante.</p>

- aspectele comune ale acestor sarcini.		
Tema 3. Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Concursul real. 2. Concursul ideal. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Definierea conceptului concursului de infracțiuni. 2. Specificul calificării infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni, în comparație cu calificarea unei infracțiuni unice. 3. Compararea formelor concursului de infracțiuni. 4. Reproducerea exemplelor de fapte infracționale, care, fiind calificate, să constituie forme ale concursului de infracțiuni. 	<p>Prelegere: Tablă flipchart. Brainstorming. Exercițiu, dosare multiplicate.</p>	<p>Lectura unor surse bibliografice.</p> <p>Întocmirea referatelor. proiectelor de acte.</p>
Tema 4. Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre norma generală și norma specială.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Conceptul concurenței normelor penale. 2. Formele concurenței de infracțiune. 3. Stabilirea normei generale și a normei speciale. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Definierea conceptului concurenței normelor penale. 2. Reproducerea regulile de calificare a concurenței dintre norma generală și cea specială. 3. Identificarea formelor posibile de concurență a normelor generale și a normelor speciale în Codul penal al Republicii Moldova. 4. Determinarea raportului dintre norma specială și cea generală; 5. Selectarea cazurilor din practică, care să se refere la concurența dintre norma generală și cea specială Încadrarea juridică a cazurilor de corupție și a celor conexe. 	<p>Prelegere. Tablă flipchart.</p> <p>Dezbateri. Studiu/dosare finisate cu sentințe definitive și irevocabile. Fișe de lucru, tehnica parcării.</p>	<p>Lectura unor surse din practica judiciară (Sentințe, Decizii și Hotărâri, inclusiv a Plenului CSJ).</p> <p>Studierea jurisprudenței naționale. Întocmirea proiectelor ordonanței de punere sub învinuire pe un caz de corupție improvizat.</p>
Tema 5. Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre două norme speciale		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Conceptul concurenței normelor speciale. 2. Modalitățile concurenței dintre două norme speciale. 3. Legătura concurenței normelor juridico-penale cu pluralitatea de infracțiuni. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Concurența dintre două norme cu circumstanțe agravante. 2. Concurența dintre două norme cu circumstanțe atenuante. 3. Concurența dintre două norme: una cu circumstanțe agravante și una cu circumstanțe atenuante. 	<p>Prelegere Power Point.</p> <p>Seminar Soluționarea spețelor. Tablă flipchart.</p>	<p>Lectură de tip investigație de text cu sarcini de lucru independent.</p> <p>Studierea practicii întocmirii unor proiecte de acte relevante.</p>

Tema 6. Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre parte și întreg.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Concurența după obiectul infracțiunii. 2. Concurența după latura obiectivă a infracțiunii. 3. Concurența după latura subiectivă a infracțiunii. 4. Concurența după subiectul infracțiunii. 	<p>Prelegere Power Point, flipchart.</p>	<p>Lectura problematizată.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Regulile de calificare a concurenței dintre parte și întreg. 2. Particularitățile concurenței după latura obiectivă a infracțiunii. 3. Cazurile în care are loc concurența după obiect, după latura obiectivă, după latura subiectivă, după subiect. 4. Cazuri de diversă natură din practica judiciară, care să se refere la concurența dintre parte și întreg. 	<p>Dezbateri Studiu/dosare finisate cu sentințe definitive și irevocabile. Soluționarea spețelor flipchart.</p>	<p>Studierea practicii judiciare Rezolvarea problemelor.</p>
Tema 7. Calificarea infracțiunilor în cazul activității infracționale neconsumate.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pregătirea de infracțiune. 2. Tentativa de infracțiune. 3. Infracțiunea consumată. 	<p>Prelegere - Tablă flipchart.</p>	<p>Elaborarea de rapoarte pe baza surselor bibliografice.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Importanța calificării infracțiunii neconsumate. 2. Formele infracțiunii neconsumate. 3. Diferența dintre infracțiunea consumată de cea neconsumată. 4. Cazuri din practica judiciară, când faptele vor putea fi calificate ca pregătire de infracțiune, ca tentativă de infracțiune, sub diferite forme ale sale, și ca infracțiune consumată. 	<p>Dezbateri. Studiu de caz. Soluționarea spețelor, tehnica parcării. Fișe de lucru.</p>	<p>Studierea practicii întocmirii unor proiecte de acte relevante. Studierea practicii judiciare.</p>
Tema 8. Calificarea infracțiunilor săvârșite cu participație.		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Conceptul participației. 2. Participanții la infracțiune. 3. Formele participației. 	<p>Prelegere Power Point.</p>	<p>Lectura surselor bibliografice.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Definiția conceptului participației. 2. Rolul participanților la săvârșirea infracțiunii. 3. Calificarea acțiunilor fiecărui participant la infracțiune. 4. Semnificația conceptului excesului de autor la calificarea infracțiunilor. 5. Săvârșirea infracțiunii prin participație, o persoană fiind minoră, alta iresponsabilă, cealaltă întrunind toate trăsăturile subiectului. 	<p>Rezolvarea de probleme Fișe de evaluare.</p>	<p>Soluționarea spețelor</p>

VII. EVALUAREA

Evaluarea continuă se va realiza prin:

- participarea audiențelor în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale și/sau în grup;
- răspunsuri orale, participare la dezbateri/studii de caz;
- perfectarea și/sau redactarea unor acte în baza temelor studiate;
- susținerea a două testări obligatorii care vor conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale;
- elaborarea și susținerea referatelor pe probleme concrete.

Evaluarea finală va consta într-un examen realizat în formă scrisă la finele semestrului, având ca finalizare prezentarea răspunsurilor la subiecte teoretice examinate la orele de curs și la orele practice, precum și soluționarea cazurilor practice referitoare la calificarea faptelor în acord cu regulile de calificare a infracțiunilor.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Acte legislative și normative:

1. Constituția Republicii Moldova // Monitorul oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
2. Codul penal, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002;
3. Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122-XV din 14.03.2003;
4. Codul contravențional, adoptat prin Legea nr.218-XVI din 24.10.2008.

Practica judiciară:

5. Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). - Chișinău, 2002.
6. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010 Culegere) Chișinău 2012.

Literatură didactică și științifică:

7. Antoniu G. Unele aspecte cu privire la tentativa în cazul infracțiunilor complexe. - București, 1983.
8. Antoniu G. Vinovăția penală. - București: Editura Academiei Române, 1995.
9. Borodac A. Gherman M. Calificarea infracțiunilor. - Chișinău, 2006.
10. Braunștein B. Cu privire la tratamentul juridic al concursului de infracțiuni. - Iași, 1967.
11. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea Specială. Vol.I, II - Chișinău, 2011.
12. Bulai C. Manual de drept penal. Partea Generală. - București: ALL, 1997.
13. Butiuc C. Infracțiunea complexă, Studii juridice. - București: ALL BECK, 1999.
14. Carpov T. Coparticiparea la săvârșirea infracțiunii. - Chișinău: Cartea Moldovenească, 1986.
15. Carpov T., Florea C., Grecu R. Componenta de infracțiune. - Chișinău: CE USM, 1989.
16. Ciuncan D. Unele considerații privind săvârșirea infracțiunilor de mai multe persoane. - București, 1983.
17. Dobrinioiu V., Pascu I., Molnar I., Nistoreanu Gh., Boroi A., Lazăr V. Drept penal. Partea Generală. - București: Europa Nova, 1999.
18. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Cartier, 2005.
19. Giurgiu N. Legea penală și infracțiunea (doctrină, legislație practică). - Iași: Gama, 1998.
20. Grama M. Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor. - Chișinău, CE USM, 2004.
21. Jidveian V. Raportul de cauzalitate în dreptul penal. Aspecte practice. - Alba-Iulia: Mesagerul, 1995.
22. Trainin A.N. Teoria generală a conținutului infracțiunii. - București: Editura Științifică, 1959 (ediția română).

23. Ulianoschi Gh. Participația penală. - Chișinău, 2000.
24. Ungureanu A. Drept penal. Partea Generală. - București: Lumina Lex, 1995.
25. Zolyneak M. Drept penal. Partea Generală. Vol.II, Vol.III. - Iași: Chemarea, 1993.
26. Бородин С. Квалификация преступлений против жизни. - Москва, 1967.
27. Браинин И. Уголовный закон и его применение. - Москва, 1967.
28. Бурчак Ф.Н. Квалификация преступлений. - Киев, 1985.
29. Вагель П., Михеев Р. Теоретические основы установления вины. - Владивосток, 1975.
30. Волков Б.С. Мотив и квалификация преступлений. - Казань, 1968.
31. Гаухман А.В. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. - Москва, 2003.
32. Горелик И. Квалификация преступлений опасных для жизни и здоровья. - Минск, 1973.
33. Кадников Н.Г. Квалификация преступлений и вопросы судебного толкования. Теория и практика. - Москва: Норма, 2003.
34. Карпец И.И. Уголовное право и этика. - Москва, 1985.
35. Кожемякин Б.А., Тер-Акопов А.А. Логические основы квалификации преступлений: Учебник. - Москва, 1987.
36. Коржанский Н. Квалификация преступления при ошибке в объекте и предмете посягательства. - Москва, 1974.
37. Кригер Г. Добровольный отказ от совершения преступления. - Москва, 1975.
38. Кудрявцев В. Общая теория квалификации преступлений. - Москва, 2004.
39. Куринов Б. Научные основы квалификации преступлений. - МГУ, 1984.
40. Левицкий Г. Квалификация преступлений. - Москва, 1978.
41. Парог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. - Санкт-Петербург, 2003.
42. Ситковская О.В. Психологический комментарий к Уголовному кодексу РФ. - Москва, 1999.
43. Ситковская О.В. Аффект. Криминально-психологическое исследование. - Москва, 2001.
44. Соковых Ю.Ю. Информатизация квалификации преступлений (теоретико-правовые аспекты). - Москва, 1998.
45. Тарарухин С.А. Установление мотива и квалификация преступления. - Киев, 1977.
46. Толкаченко А.А. Теоретические основы квалификации преступлений. - Москва, 2004.
47. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.13 din 20.12.1993, „Cu privire la practica de stabilire a pedepsei pentru săvârșirea mai multor infracțiuni sau în cazul mai multor sentințe” // Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974 – iulie 2002). - Chișinău: 2002. - p.277-282.
48. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Cartier, 2005. - p.277-289, 588-589.
49. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон и теория, практика. - Москва: ЮрИнфоР, 2001. - с.301-305.
50. Butiuc C. Infracțiunea complexă. - București: ALL Beck, 1999.
51. Paraschiv G. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni // Revista de drept penal. - 1995, nr.4. - p.51.
52. Streteanu F. Pluralitate de subiecți pasivi. Unitate sau pluralitate de infracțiuni // Revista de drept penal. - 1996, nr.2. - p.35.
53. Mirișan V. Schimbarea încadrării juridice dintr-un concurs de infracțiuni într-o infracțiune complexă // Dreptul. - 1992, nr.1. - p.58.
54. Manualul judecătorului pentru cauze penale (coord de ed. M. Poalelungi – Chișinău 2013).